

הלכות שבת ויום טוב

על פי
משנתו ההלכתית של
הרב יוסף קאפק

ערך וסייער
חנןאל בן משה סרי הלווי

שנת התשע"ט ליצירה
בש"ל למנין שטרות

יוצא לאור בסיוע
משרד התרבות והספורט – מינהל התרבות
מוסדות מחקר ו מורשת

מכוון מש"ה – לחקר משנה הרמב"ם, ת"ד 211 קריית אונו
טל': 03-5351119, 03-5353570, פקס':
E-mail: Halichot@zahav.net.il • www.net-sah.org

התרשימים והאיורים ניתנו באדיבות מתוך מהדורות מפעלי משנה תורה
(מהדורות מקבילי), אשר שם לו למטרה להציג בפני הקהל הרחב את
מפעלו של הרמב"ם באופן מדויק, ישיר וمبואר לכל נפש.
והזכויות שמורות להם.
077-4167003 • <http://www.mishnetorah.co.il>
המפעל מעודד שימוש בנוסח המדיוק ללא תמורה
מהדייר, מבאו ועורך ראשי: יותאי מקבלי
עורכי משנה: יהיאל קארו, הלל גרשוני

מסת"ב: 978-965-92118-7-6

© כל הזכויות שמורות למחבר

אין להעתיק, לשכפל, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע או להפיצו ספר זה או
קטיעים ממנו בשום צורה ובשום אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני (לרבות צילום,
הקלטה, אינטראנט ודואר אלקטרוני), מפורש בכתב מהሞzia לאור

נדפס בישראל, תשע"ט – 2018

סידור, עימוד והדפסה: א. אורן הפקות דפוס בע"מ

תוכן העניינים

מבוא 11

שער ראשון: שבת

פרק א: חשיבות השבת וסדר תפילהותיה

19	חשיבות השבת
20	מחלל שבת בפרהסיה
21	מי שאין יודע מתי שבת
21	סדר תפילות השבת
21	תפילות השבת
25	קריאת התורה
27	ברכת המזון

פרק ב: כבוד השבת עינוגה ושמירת צבינה

29	כבוד השבת
31	עינוג השבת
34	שמירת צבון השבת

פרק ג: הדלקת הנר זמני השבת

41	דלקת הנר
44	זמן ניסת השבת ויציאתה
46	הלכות בין השימושות

פרק ד: קידוש והבדלה

48	הקידוש
49	על כסין
50	אין קידוש אלא במקום סעודה
53	קידוש ארבעה
54	היין הרואי לקידוש
58	הבדלה
60	ברכת הבשימים
60	ברכת הנר

פרק ה: כללי מלאכת מחשבת ואיסורי חכמים

62	איסור עשיית מלאכה
63	מלאכת מחשבת
69	דבר המתקיים

69	קלקול
70	חציו שיעור
71	גרמא ומעשה ישר
73	שבייתת כלים
75	איסורי חכמים בשבת
75	מעישה שבת
76	שבר שבת
	פרק ו: שבייתת קטנים, בהמת ישראל וגוי
78	קטנים
79	בעלי חיים
80	השאלה, השכירה ומכירה של בעלי חיים
81	שימוש בהמה בשעת הדוחק
82	האכלת בעלי חיים
85	הונבלת בהמות והשימוש בהן
86	חוובל
87	ציהור
89	שחיטה – נטילת נשמה
91	אמירה לגוי
91	איסור חכמים
93	פיקוח נפש והפסד ממון
93	גוי שעשה מעצמו
95	יישוב ארץ ישראל
95	קבולות
97	שותפות עם גוי
100	החולך בדרכן
	פרק ז: איסור עשיית מלאכה
102	מקור הציווי
108	שיעוריו המלאכות
	פרק ח: סעודות השבת
111	חשייבות המأكلים החמים בשבת
111	הגדרת מלאכת בישול
112	מקור החום המבשל
113	הגסה
113	אין בישול אחר בישול
114	איסורי השהייה
117	איסורי הטמננה
117	רדיית הפת
119	עשיותسلط בשבת ומלחת מאכלים

ברירה	120
חביות של משקדים	122
סחיטה	125
הפרשת תרומות ומעשרות	126
ניקוי השולחן והרצפה לאחר האכילה	128
איסורים שונים במאכלים	129
דבש	132
מים קרים וקרים.	133

פרק ט: איסורים שונים

ר恊זה בשבת	134
שימוש בסבון.	135
סחיטה בשיער	136
שחיה בים ובבריכה.	136
שמירת הגוף וטיפוחו	137
עשיות צרכים.	139
משחקים.	140
נגינה מחייבת כף ורירוד	140
שימוש באילן.	141
שאייה, השקה ופקיקת מים	142
עבדות האדמה.	143
הלוות הנוגעת לביגוד	145
קשירה והתרה של קשרים	148
עשיות בגדים.	151
צביעה	154
הפשטה העור, עיבודו, מהיקתו והיתוכו	155
כתיבה ומחיקה	157
חשש כתיבה	161
בנייה סתירה והכאה בפטיש	162
עשיות כלים	164
רכבה ופירוק של דלות	165
עשיות אוהל	166
בישול הבURAה וכיבוי	168

פרק י: פיקוח נפש חולה ומצטער

חולה שיש בו סכנה	172
חולה שאין בו סכנה	175
יולחת ולודה	176
دلיקה	177
מפולת.	182
מלחמה	183

184	מצבי סכנה שונים.
184	תפילות לישועה .
185	צורכי רפואי לבRIA .
189	מילה בשבת .
190	גר תושב .
190	בעלי חיים מזיקים .
191	טיפול במין שנפטר .
193	אבלות בשבת.

פרק יא: הלוות מוקצת

196	כלים
197	חפצים שאינם כלים .
200	דלותות וכיסויים .
200	מאכלים
204	סוגי מוקצת נוספים .
206	בסיס.
208	ביטול הcntת כלי
210	הגדרת כלים וסיווג סוגיה המוקצתים .
216	בעלי חיים

פרק יב: העברת חפצים בשבת (איסורי הוצאה ועירוב הצרות)

218	איסורי הוצאה חפצים .
230	הגדרת רשויות השבת. .
232	רשות היחיד
233	כרמלית
235	רשות הרבנים .
236	מקום פטור
237	דיני הרשויות
241	מקומות יהודים .
247	שפיכת מים
250	הגדרת מהיצה
252	צורת פתח
255	חומרה מהיצה
256	היקף לדירה
258	כיצד ניתן מעט שטח שלא הוקף לדירה .
262	ಚירות, מבואות וערבים .
267	לחי
269	קורה.
273	מבואות מיוחדים .
280	פסי בארות
282	שיעוריו הוצאה

292	גזירות חכמים בהוצאה
300	סמן לכניסת השבת
301	הלכות עירוב הצרות ושיתוף מבואות
303	כיצד עושים עירוב?
303	הבדל בין עירוב לשיתוף
306	סדר עשיית עירוב ושיתוף
309	ביטול רשות שכירת רשות
315	חיבור הצרות
321	דיןיהם שונים
327	שכחו ולא עירבו
334	שיתוף בעיר
335	שאיבת מים ושפיכתם

שער שני: תחומיין

פרק יג: הלוות תחומיין

346	יציאה מהתחום
349	שיט בים ובנהרות
350	תחום העיר
355	מדינת אלפינים האמה
356	עירוב תחומיין
360	עירוב תחומיין במזון
362	במה מערבים
368	ביום טוב וביום כיפור
371	עירוב תחומיין לחפצים ביום טוב

שער שלישי: ראש החדש

פרק יד: הלוות ראש חדש

379	איסורי ראש חדש
379	סדר התפילה
382	קריאת הallel
383	קריאת התורה
384	ברכת המזון
384	ברכת הלבנה

שער רביעי: יום טוב

פרקטו: הלוות יום טוב

387	כבוד המועדים
392	קידוש והבדלה

396	מלאכת עבודה ומלאכת אוכל נשף
401	הכנה
403	הכנת עצים.
405	הכנת בעלי חיים
408	הכנת עפר ואפר לכייסוי הדם
409	הלכות אחרות הנוגעות לשחיטה ביום טוב
411	עשיות הפת
413	הלכות אחרות הנוגעות למאכלים
415	שימוש באש
417	תיקון כלי
417	איסורי מלאכת בונה
420	בHEMA
420	איסורי מיקח וממבר
423	העברת חפצים
424	עירובי תבשילין
429	יום טוב שני של גלויות
	פרק ט: הלכות חול המועד
435	השקייה ומלאכות השדה
437	פעולות בניה.
438	מלאכות אחרות.
442	צורך רבים
443	כבד המועד
	פרק יז: טיפול בנפטרים והאבלות עליהם בחגים
446	קבורת המת
447	אבלות שבעה ושלושים
449	קריעת וקינות הספד וניחום במועד
	פרק יח: סדר תפילת החגים
452	הסדרת התפילה
453	קריאת הallel
457	נספח: קול קורא להצלת מנaga קירוי הallel
459	ביבליוגרפיה
461	נספח: שיעורים
463	פתחה
495	השלМОות לכרך הלכות המועדים

הבדלי פסיקה ומנהג בין עדות

כשהיה בית הדין הגדול קיים לא הייתה מחלוקת ממשיכה להתקיים שכן היו עולים לירושלים ושם היו נושאים ונוטנים בכל שאלה עד שלבסוף היו מכרייעים לפि רוב דעות והיתה יוצאת הלכה אחת לכל ישראל¹, אבל בזמן זהה בחלוקת הלכתית של איסור והיתר אסור לתלמיד חכמים יותר על דעתו ושיטתו שכך היא דרך של תורה שהאסור אסור והמתיר מתיר. במנהגים לעומת זאת צריך להיות מנהג אחד לכל בתיהם דין שבאותה עיר. ומכאן שבעניני איסור והיתר אסור לשום עדה לבטל הוראות איסור והיתר המקובלות בידה ולא נאמר שאסור לשנות מפני המחלוקת אלא במנהגי אדם יחיד שבאה לידי להסרה מסודרת² אבל עדה שלמה חייבת לשמר על מנהוגה העתיקים³ ואין בכך איסור "לא תtagooddo" אלא חובת "אל תטוש תורה אמרך", וכפסיקתו של הראי"ה קוק זצ"ל ש"יש להורות לכל אחד לפי מנהגו אבותינו וקבילתו" (עוזרת כהן קג).⁴ במיוחד חשובה הקפדה זו בארץ ישראל של ימינו שפל שבטי ישראל מעורבים בה ואין לשום כת זכות לטעון שמנהגיה הם הרואים לארץ ישראל או לירושלים שהרי לכל אחד בישראל חלק בהן.⁵

¹ הלכות ממרים א, ד.

² כפי הכלל שקבע הרמב"ם (הלכות שביתת יום טוב ח, כ) לכל המנהגים שבעולם שתמיד הפרט חייב לנוהג כמו הכלל כלומר כמנהגי העיר שהלן אליה וברצונו להשתקע בה.

³ מדובר ודוקא בעודה שמנהגיה מבוססים על יסודות איתנים של מסורת ישראל מסוימת או חיבורים כל אנשה לנוהג במנהגי אבותיהם בכל מקום מהם. הלכות שביתת יום טוב עמ' ר, מג.

⁴ ספר המדע עמ' תקסז, לד. ובמוקם אחר כתוב (אורח משפט יז): "שפלו אחד מהעדות מחוייב הוא לקיים אל תטוש תורה אמר, כמו שהדבר נהוג ועומד בעניין איסור והתיר וענייני חי משפחה בין לקולא בין לחומרא, וחיליה לפrox' בה פרצות, כי קבלת אבות היא קיומה של תורתנו הקדושה". הלכות שביתת יום טוב עמ' ר, מג.

⁵ הלכות שביתת יום טוב עמ' ר, מג.

מכון מש"ה – לחקור משנהת הרמב"ם

מיסודה של "הליכות עם ישראל"

רח' הרצל 71, תל' 211 קריית אונו טל' 03-5353570

halichot@zahav.net.il www.Net-Sah.org

לך''י

הרבי רצון ערוצי

רב העיר קריית אונו

חבר מועצת הרבנות הראשית לישראל

ויו"ד הליכות עם ישראל

כ"ז כסלו תשע"ט

דברי ברכה

שמחתתי שמכון מש"ה מוציא לאור את ספרו החשוב של ידידי, הרב חננאל סרי הייון, הלכות שבת ויום טוב על פי משנהו ההלכתית של מורה הגראי קאפה זצ"ל.

בדרכו בקדוש, הרב חננאל מגיש את משנהת רבינו בתמציאות, על דרך הפתגם של אבותינו, "ויאמר לקוצרים".

ובאמת כבר הничתי מזה זמן רב את הנהלת מכון מש"ה שעליינו לפועל בהחצאת משנהת רבינו, בשני מסלולים: מסלול ספרי הלכות קצרים ותמציטיים, בספריו הרב חננאל ומסלול ספרי הלכות, מפורטים ומונומקיים, בהשווואה לפוסקים שונים, כדוגמת ברכת משה, טהרת משה וכיו"ב.

ואולם כידעו סדר הלכות שבת לרביבנו, איינו סדר המעשי של שומר שבת, שמתחייב מערב שבת וממשך עד צאת השבת, כפי הסדר בששו"ע. אלא הסדר של רבינו הוא לפי יסודות הלכות שבת, מבחינת המותר וה אסור, וחחיב בעונש וכו', ורק בסוף מובהות הלכות קידוש, הבדלה וכיו"ב.

והרב חננאל שם לו למטרה להנגיש את הלכות שבת של רבינו (שהן מאוד מאד חשובות), לכל יהודי ולכל מורה הוראה, לכל מעין, ומשום כך הוא משנה את הסדר כפי שמצוין לנכוון.

ברוכותי שלוחות לרבי חננאל, שה' יהיה בעזרו, ויזכה להגדיל תורה משנת רבינו ולהאדירה, בדרכו של, כי משנהת רבינו ארוכה מארץ מידה, ורחבה היא מני ים, והיא זקופה להנשאה לרבים, כי ממשה עד משה לא קם כמושה.

כמו כן יבואו על הברכה הנהלת מכון מש"ה ועובדיו על שהם מזכים את הרבים, בהחצאת משנהת רבינו. כי ישם שכרם וזכות מצויה זו תעמדו להם עד עדי עד.

בברכה

רץון ב' יוסף ערוצי הלוי

מבוא

נפתח בשבח לקב"ה שסייע בידינו להשלים ספר נוסף על פי משנתו של הרמב"ם ולאורם של פירושי מورנו ורבנו הרב יוסף קאפה זצ"ל המאור הגדול שליווה אותנו בלימוד והוראה וכתביyo ממשילים להoir לפניו את הדרכן לעבודת שמים.

עובדתי בספר זה התבessa בעיקר על כתביו של הרב קאפה אולם נזורת רבות במהלך עבודתו גם בעבודותיהם של אחרים שקדמוני: יוסי סרי בספר המפתח המשובח לנחתם, הרב אברהם חמאמי תלמידו המובהק של הרב קאפה שנודע בדיינותו וככל משנתו קב' ונקי בשני ספריו: ש"ת הריב"ד וקונטרס בדיינות תעניות בין המצרים ותשעה באב. כמו כן ספרי תשובות נוספים של הרב קאפה שהוציאו תלמידי הרב שמואל טל ראש ישיבת "תורת החיים", הרב שלום נגר והרב איתמר כהן (התשובות לר' תמייר רצון). עם זאת רבים מהפסקים שבספרים אלה לא העוזר להביא מאחר שראיתי שהרב קאפה עצמו לא כתם בפירוש בכתביו וחשתתי שהוא הם דברים שבבעל פה שלא הייתה כוונה שייכתבו ויישמו דרך סלולה לרבים. חיזוק לחשש זה קיבלתי כשהבחנתי למציאות סטיירות בין חלק מהתשובות עובדה שהחזקת את הערכנה שחלקן ניתנו כהוראה פרטיה בלבד. השתדלתי אם כן לנוגג בזיהירות יתריה ואף שגישה זו הביאה להכרון של כמה הלכות העדפתית את הדיק על הנסיבות. יהיו רצון שלא תצא תקלת וממושל מתוך ידינו וישמש ספר זה סיוע לעשיית רצונו רצונו.

בדרכן עבדתי מצאתי צורך לצין במספר דברים שמדובר בדעת הרמב"ם, בדרך כלל מדובר בהלכות בהן שיטתו יהודית או במקרים חשובים לדעת שפסיקות אחרות בחרו בדרך שונה. כך גם ציינתי במספר הלכות שמדובר בדעת הרב קאפה, הדבר נעשה מסיבות דומות, כשישנה מחלוקת בפירוש דברי הרמב"ם או שהרב קאפה פסק באותה סוגיה פסיקה יהודית כמו ההיתר שלו לשימוש במאי דוד שמש שהיא הראשון שניתן בנושא זה.

בספרו של הרב א"י אונטרמן "שבט מיהודה" (עמ' שז) הוא מגדים להלכות שבת סיפור מעשה על הגאון הרב חיים מבריסק (הగ"ח) שבעודו צעיר לימי כשתתקרב לגיל שבו הבוחרים נקראים לשורת בצבא המדינה קראו אליו הגאון הרב יוסף דב סולובייצ'יק ואמר לו שהויאל וייתכן שייקחוו להיות חיל כדי שישבו יהדיו ללימוד ברמ"ס את ההלכות שבת ובכך ידע איך לנוהג בצבא. שאלוהו תלמידי חכמים שעמדו שם האם רק לקרהת הצבא צריך ללימוד ההלכות שבת? ועוד הוסיף לשאול, מדוע דווקא מהרמ"ס ולא מהשולחן ערוך או מאחד מספריו הקיצורים כמו "ח"י אדם"? השיבם ואמר: "לא ירדתם לסוף דעתיכם...כשאחד הולך לצבא, אשר שם קופים לעשות כמה דברים שיש בהם מלאכה בשבת ואין באפשרותו להתחמק מזה, צריכים לדעת הארץ למוצא דרך במקום שצרכיכם לעשות מלאכה דאורייתא, לבצע את הפעולה באופן שהיא עליה רק איסור דרבנן, וזה נחוץ מאד. וידעה כזו אפשר להשיג רק אם לומדים רmb"ס כראוי, ואין לדעתה משולחן ערוך וכל שכן מ'חייב אדם". הוסיף שם הרב אונטרמן שגם במדינת ישראל המתחדשת ישנן בעיות מורכבות רבות שלפרטון חשוב לעמוד על יסודות ההלכות שבת והגדותן המדוקתת של מלאכות שבת. דבריו מלמדים אותנו עד כמה חשוב העיסוק בהלכותיו של הרמ"ס עם הבחנותיו והגדירותיו המופלאות, ועד כמה חשובה ההקפדה הגדולה שטרה עלייה בין חיוב, פטו והתיר שמשמעותו נכוון של כל מקהלה. בספר זה השתדלנו לשמר על הבחנות אלו אולם מתוך מטרתו לרכנו כל נושא ותחום לעצמו, כשמרוכזים בו כל האיסורים שיש להישמר מפניהם (כפי שלדוגמה, רוכזו כל ההלכה הקשורה לסעודה בפרק אחד), לא ניתן היה לאמץ את המבנה של הרמ"ס שהקפיד להקדים כבר בפרק השני את הזרות היתה שיש לקים מפני סכנות נפשות, ועמל להפריד את הפרקים העוסקים במלאות התורה (ח-יד) מהפרקים שעוסקים בסיגים שהוסיף חכמיינו לאיסורי שבת (כא-כח). אולם מצד המשעי ישבו יתרון שימושי ללמידה ולשם כך נועדה העבודה שנעשתה, לסייע לכל אדם לשמר על מסקות הלימוד שעלו מתוך הדינונים ההלכתיים רבים בנסיבות המדוקתת.

מפרשים רבים דנו והתחכטו בהבנת מושג פשוט לכארה שמצויה בכתביו הרמביים: "דברי סופרים". ההבנה פשוטה בשמייה ראשונית היא שמדובר בתקנות חכמים, אולם רבים התקשו לקיים הבנה זו מול כמה הלכות שכתב הרמבי. הרבה קאפה ניתה את הסיבות שהובילו למובנה זו והראה שמקור הדברים בסוגיות שבחן הרמבי¹ חזר בו ושינה את פסיקתו אך לא הייתה לו מעולם כוונה לחתם משמעות שונה למושג "דברי סופרים" מהמשמעות של תקנות דרבנן.¹ הבנה פשוטה זו משמשת אותנו גם בספר זה שמייסד על פרשנותו של הרב קאפה בכתביו השונים, ובhallot שבת היא נוגעת לכמה סוגיות מרכזיות: עירובין, אמרה לגוי, תחום אלפיים אמה, קידוש על היין, ועוד.

ספר זה יוצא לאור בצדקה נוהה ונאה בזוכותם של מסייעים וביבים: בראש ובראונה מכון משה שלקח על עצמו את הוצאה הספר ויבורכו מפני עליון נשיא המכון הרב ד"ר רצון ערומי חבר מועצת הרבנות הראשית ובה של "קריית אונו", עמודי התווים של המכון ועווריהם הנאמנים: אברהם חמדי, יוסי פרחי, הרב צפניה ערומי, הר' עתניאל מנצור ורביבים אחרים אתם. הרב צפניה ערומי ויוסי פרחי הקדישו תשומת לב מיוחדת לכך שספר זה יצא כראוי והעירו הערות החשובות שרבות מהן משוקעות בצדתו הסופית.

השבחת הגשת ההלכות המורכבות של הלכות הוצאה ותחומי התאפשרה בזוכות הסיווע של מכון משנה תורה והעומדים בראשו הרב ד"ר יוחאי מקובيلي ודוד משה שאפשרו לנו להשתמש בתרשימייהם, יהיו שנזכה לש�힄 פעולה במפעלים רבים נוספים. כמו כן נעוזנו באתר של מכון מגדה בהערות של הר' תמייר רצון רבב איתמר כהן ועוד מסייעים רבים אחרים. על כל המלאכה המורכבת ניצח גם הפעם דודי המסoor אליו אורן שדאג לביצוע הוצאה לאור

¹ ראה מאמרו "דברי סופרים" בכתביהם, ב, עמ' 549-556, וכן בהערותיו למשנה תורה: הלוות שבת עמ' יז, טו; הלוות אישות עמ' יג, ה.

בצורה נאה קפדונית ומודקדקת. כל אלה יבורכו ויהי רצון שיויסיפו לעשות חיל.

עם סיום העבודה על ספר זה ברצוני לתת הוקמה גדולה לאשתי רינת שמאפשרת לי להקים שעותם ובודדים אותו לאורך כל השנים, להורי משה ונורית סרי שתומכים ומעודדים אותו לאורך היקר זכריה עוזרי שעם אשתו המנוחה הצדקת שרה עוזרי ז"ל תמכו בנו בהקמת משפחתנו ולזודתי היקרה שרה כהן שעם בעלה המנוח עוזרא כהן ז"ל טיפחו אותו במסירות רבה בהיותו עול ימיים,

ישלח המקום לכולם רפואה שלמה ונחת רוח מכל צאצאיהם. לילדי היקרים: רחל ואהדר, תהילה ואיתם, נריה ובת-אל, נתנאל, ואילית השחר, עמליה לסדר כראוי את ההלכות המעשיות שלן העשה בראש וכראשונה בעוברכם שהרי על לימודיכם אני מופקד יותר מאשר על לימודי כל אדם אחר יהיו רצון שאזכה ואכן תלמדו מהן לכלת בדרכי השם כל ימיכם.

תפילה שלוחה עמוק לבנו לשלום של חילאי צבא ישראל העומדים על משמר ארצנו ובזכותם יכולות רגلينו לעמוד בשערם המצוינים בהלכה.

את ספר ההלכות המועדים הקדשי לאנשים יקרים שהסתלקו מעמןנו במצב קשה וכואבთ. נוספו לנו במהלך כתיבתו של ספר זה צרות אחרות שאין משפחות את הראשונות. שתיים מהן אוכיר ולבכם מוקדש ספר זה, הן הרעיון כל לב בישראל שכן אין לךו מעמו אישים שגודל מעתם נודע לכל רק אחרי מותם, וכשחיהם נחשפו הם נמצאו גדושים במעשים רבים של התמסרות מדינה לשתי אהבות גדולות, אהבת התורה ואהבת ארץ ישראל:

הרבי רזיאל שבת ה"ד, מבוגרי ישיבתנו "ישיבת בני עקיבא גבעת שמואל", שעה להיות תלמידים גדולים בתורה ובמעשים שימושהיל וכמתנדב בארגון "מד"א" ונטע עצמו ב"חוות גלעד".

הרבי איתמד בן גל ה"ד, שבחר להגיע וללמוד בישיבתנו "ישיבת בני עקיבא גבעת שמואל" לאחר שגדל בתורה בישיבת "הר ברכה" שם גר ומשם היה מגיע במסירות מדי בוקר להוראת צעירים ישראל. שני אישים אלו נרצחו על ידי שונאים ומקשי נפשנו. הם

הו תירו אחריהם משפחות מפוארות עם מורשת וצווה שכולנו
אריכים להתחזק סביבה; היוק העיסוק בתורה ומצוותה ועמידה
איתנה בארץנו. יהיו רצון ספר זה יחזק את שני עמודי משען אלה
של עמנו שהרי כבר לימדנו הנביא ישעה ששמירת שבת על כל
הלכותיה מסיימת לנו לאחינו בנהלת יעקב אבינו בצדקה יציבה: "אם
תשיב משפט רגלה עשות חפציך ביום קדשי וקראת לשפט ענוג
לקדושה מכך ונכבד ונכברתו מעשות דרכיך ממצוה חפצך ודבר דבר.
או תתענג על ה' והרכבתיך על במתך ארץ והאכלתיך נחלת יעקב
אביך כי פי ה' דבר" (ישעה נה, יג-יד).

חנוך סרי

הערה:

כל ההפניות שהובאו בהערות השוליים בסתם הן להלכות שבת בספר
וזמנים של משנה תורה לפי פרק ולהלכה. הפניה לפירוש הרב קאפה
נעשית לפי עמוד והערה. בספר זמינים העימוד מצוין לפי מהדורתו
הראשונה (במהדורה המאוחרת יותר מהלכות שופר ועד סוף הלכות
חנוכה יש לגורען מספר העמוד 422 עמ').

שער ראשון

שבת

פרק א

חשיבות השבת וסדר תפילהותיה

חשיבות השבת

א. שמירות קדושת השבת מצויה גדולה וחמורה היא שכן יש בה ביטוי מעשי להכרתנו בכך שעולמנו נברא על ידי הקב"ה.¹ טעם זה לקדושת השבת נזכר בעשרות הדיברות שבספר שמות (כ, י). הוסיפה התורה לבאר בתיאור השנוי של עשרה הדיברות בחומש דברים (ה, יד) שבשמיירת השבת יש גם זכר ליציאתנו מעבדות מצרים. טעם זה מסביר מדוע בחור הקב"ה להנציח את קדושת השבת דווקא בדרך של שביתה מלאכה ומנוחה, דרך זו מזכירה לנו את החסד שעשה עמנו הקב"ה בהוציאו אותנו משעבדם לגאולה,² ויש בה הטבה נוספת לכל אדם קטן כגדול שיזכה למנוחה מעמלו לפחות שביעית מימי חייו שנהפכים לימי עונג ומרגוע.³

ב. השבת היא האות שבין הקדוש ברוך הוא ובינו לעולם (שמות לא, יג; יז) ושколלה היא כנגד כל שאר מצוות התורה בדומהה לעבודה זורה. לפיכך המחולל שבת בפרהסיה לא זו בלבד שהצטרף לרשותי ישראל כמו כל מי שעובר על אחת מן המצוות אלא הרי הוא כעובד עבודה זורה ושניהם נחשבים כgoym לכל דבריהם.⁴

¹ ראוי לשים לב, ההכרה בקיומו של מנהיג לעולם אינה נשענת לפי הרמב"ם על היהות העולם מחודש (מורה הנבוכים א, עא; ב, ב). עם זאת בהצהרה שאנחנו מאמינים בחידוש העולם בתהיליך של שישת "ימי" מעשה ואחריהם יום של שביתה מתברר לנכול ומתפרנס שאין לנו ספק בקיומו של מנהיג לעולם. ראה גם מורה הנבוכים א, ס"ז הרמב"ם עמד על כך שתיאור הבריאה נאמר בצורה מגושמת של לשון בני אדם ואין להבינו כפסוטו.

² מורה הנבוכים ב, לא. וראה גם מורה הנבוכים ב, סוף כה ו, מג.

³ מורה הנבוכים ג, מג.

⁴ ל, טו. ראה גם הלכות עירובין ב, טז; הלכות שחיטה ד, יד; הלכות מעשה הקרבנות ג, ד; הלכות חולב ומזיק ז, ו.

ג. לעומת זאת כל השומר את השבת ככל הלכוטיה ותנאייה שבמסורת חז"ל, מכבדה ומענגן כפי נוחן, יזכה לברכה רבה שכוללת מעבר לשכਰ שצפון לעולם הבא גם שכר בעולם הזה כפי שגילתה הנביא ישעיה (נח, יג-יד): "אם תשב משבת רגלא עשות חפציך ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכבד וככברתו מעשות זרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר. אzo תתענג על ה' והרכבתיך על במתך ארץ והאכלתיך נחלה יעקב אביך כי פי ה' דבר".⁵

מחלל שבת בפרהסיה

ד. אף על פי שהודי שהוחזק לעבור על עברה מסוימת בזדון והתפרנס בה אינו כלל בכלל ישראל, ישנו יהודים שדים קל יותר שנן הם לא התודדו למצוות מתוך מחשבות האישית ודברים שנראו להם בדעתם הקלה ושרירותם לבם אלא נולדו וגדלו על ידי אב שפרק עול תורה או על ידי בניו וטעותם אביהם הדיחה אותם לכך שגדלו על דעתם מוטעות והרי הם כתינוק שנשנה לבין הגויים וגידלווהו הגויים על דתם שהוא אנוס, וגם אם שמע אחר כך שהוא יהודי וראה יהודים ודתם עדין הוא כאנו שהוא גדול על טעותו של דרך אביו. ראוי להזכיר תועים אלו בתשובה ולמשוך אותן בדרך שלום עד שיחזרו להכיר באמת התורה ואין לדונם לכף חובה.⁶ דברים אלו של הרמב"ם על זהירות שיש לנוהג בתועים נאמרו לדעת הרוב קאפק רק למי שמאmins בתורה שבכתב וטעים בנוגע לתורה שבבעל פה, אבל הkoprim בכל קיומה של עובdot שמים אינם בדין זה.⁷

ה. מי שאינו מחלל שבת בפרהסיה ואינו עובד עבודה זרה אך

⁵ ל, טז. עמ' תROLCH, לו.

⁶ הלכות ממורים ג, א-ג.

⁷ הלכות ממורים עמ' לב, ב. פירוש המשנה לחולין א, ב וואה שם שגם אין לראותם כשייכים לעם ישראל. ראה גם ספר הזכרון עמ' 63 ובהערה 39. לעומת זאת דעת הדבר רצון ערוצי שונה ולדעתו גם רבנים מהחילונים